

Newsletter analityczny nr 6 (1-14.07.2014)

Program „Bezpieczeństwo energetyczne i polityka klimatyczna” Ośrodka Analiz Politologicznych Uniwersytetu Warszawskiego

Najważniejsze wydarzenia dotyczące bezpieczeństwa energetycznego i klimatu w dn. 1-14 lipca 2014 r.

W minionych dwóch tygodniach media zdominowały kwestie związane z Ukrainą i jej perspektyw bez dostępu do gazu rosyjskiego oraz zmian na kluczowych stanowiskach Unii Europejskiej.

Europa i świat:

1.07 – Rosnieft oświadczył, że pozwie Gazprom, jeśli nie otrzyma od niego dostępu do gazociągu budowanego przez koncern wspólnie z Chinami. Według Rosnieftu planowana przez Gazprom przepustowość gazociągu Siła Syberii uwzględnia tylko i wyłącznie potrzeby tej firmy, co „radykalnie mija się z zadaniem rozwijania regionów Syberii i Dalekiego Wschodu oraz jest sprzeczne z obowiązującym ustawodawstwem”.

1.07 – Viktor Orban, premier Węgier, oświadczył „Nikt nie może nam odebrać prawa do zatroszczenia się o bezpieczeństwo naszych dostaw energii”.

2.07 – Agencja ratingowa Moody`s obniżyła rating Gazpromu i Rosnieftu na BAA1¹ po tym jak w czerwcu obniżyła rating Rosji.

2.07 – Według Międzynarodowego Funduszu Walutowego zdolność Rosji do dywersyfikacji eksportu gazu jest mocno ograniczona. W przypadku pozbawienia możliwości eksportu za pomocą ukraińskich rurociągów, według raportu MFW, Rosja będzie mogła dystrybuować tylko 40% dotychczasowego wolumenu.

3.07 – W ocenie Dmitrija Miedwiediewa, premiera Federacji Rosyjskiej, „jesienią tego roku należy spodziewać się wielkiego kryzysu gazowego”.

¹ Ocena najwyższa to A to ocena inwestycyjna, B – ocena spekulacyjna oraz C ocena wybitnie spekulacyjna. W poszczególnych grupach występują różne poziomy oceny w grupie B jest ich, aż 9 z tego BAA1 jest najwyższą w grupie B.

3.07 – Gunther Oettinger, komisarz UE ds. energii zapowiedział, że wspólnota doprowadzi do podporządkowania South Stream prawodawstwu unijnemu. Według niego „w przeciwnym wypadku gazociąg nie zostanie uruchomiony”.

3.07 – „Nie należy spodziewać się nowych inicjatyw podejmowanych przez grupę w zakresie negocjacji klimatycznych” deklaruje Australia, która obejmuje przewodnictwo w G20.

3.07 – Kristian Wigenin, prezydent Bułgarii, zapowiedział, że prace na budowę odcinka gazociągu South Stream zostaną wznowione dopiero po osiągnięciu porozumienia z Komisją Europejską.

4.07 – Ukraiński rząd opublikował listę przedsięwzięć, które mają uniezależnić kraj od dostaw gazu z Rosji. Zakładany cel ma zostać osiągnięty m.in. przez: zwiększenie zużycia biopaliw, rozwój technologii zgazowania węgla i tworzenie mieszanek paliw z wykorzystaniem tego surowca, zwiększanie wydobycia z własnych złóż gazu, budowa terminala LNG pod Odessą, wykorzystywanie gazu syntetycznego oraz zwiększenie udziału energii elektrycznej do ogrzewania.

7.07 – Komisja Europejska wydała zgodę na wartą 5,1 mld EUR transakcję przejęcia przez fundusz LetterOne Holding (kontrolowany przez rosyjskich oligarchów) należącej do RWE spółki RWE DEA, która ma 140 koncesji na eksploatację ropy i gazy w 17 państwach świata.

7.07 – Andriej Kobołow, szef ukraińskiego Naftohazu, oświadczył, że koncern zdecydował się na zakup gazu od dostawców z UE po cenie 365-370 USD za m³.

7.07 – Turcja ogłosiła, że w przyszłości będzie transportować do Europy gaz pochodzący z Turkmenistanu. Surowiec ma być przesyłany przy pomocy Gazociągu Transanatolijskiego (TNAP). Inwestycja, która ma połączyć złoża azerskie z zachodnią granicą Turcji, według planów ma być uruchomiona w 2018.

7.07 – Siergiej Ławrow, szef rosyjskiej dyplomacji, oświadczył, że Rosja jest gotowa do konstruktywnego dialogu z UE w sprawie gazociągu South Stream. Stwierdził on, że „sprawa South Stream może być rozwiązana, jeżeli nie będzie upolityczniana”, a prawo wspólnotowe nie powinno kolidować z osiągniętymi wcześniej w tej sprawie porozumieniami.

8.07 – Deloitte w raporcie „2014 Oil and Gas Reality Check”, stwierdził: „do końca obecnej dekady Stany Zjednoczone mają szansę stać się jednym z bardziej liczących się eksporterów gazu ziemnego”. W raporcie podkreślono również potencjalne znaczenie wydobycia gazu łupkowego w Polsce, Rumunii, Wielkiej Brytanii, czy na Ukrainie.

8.07 – Bloomberg poinformował, że we wrześniu zostanie uruchomiony gazociąg Voiany, który umożliwi dostawy gazu ze Słowacji na Ukrainę. Do 2019 roku ma być nim transportowane około 10 mld m³ gazu, co stanowi około 20% ukraińskiego zapotrzebowania na ten surowiec.

8.07 – Komisja Europejska przyznała 1 mld EUR dofinansowania dla 19 projektów skierowanych na walkę z globalnym ociepleniem. Wśród nich znalazł się między innymi realizowany przez firmy: Alstom, Drax i BOC projekt wychwytywania i magazynowania dwutlenku węgla z elektrowni węglowej. W ramach przedsięwzięcia powstanie instalacja CCS, która według planów rocznie ma przechwytywać około 2 mln ton CO₂. Zgromadzony gaz ma być transportowany rurociągami do podziemnych składowisk pod dnem Morza Północnego.

8.07 – Rada UE przyjęła nowelizację dyrektywy o bezpieczeństwie jądrowym. Przewiduje ona wprowadzenie wzajemnych ocen bezpieczeństwa reaktorów dokonywanych co sześć lat przez państwa członkowskie, obowiązek przeprowadzania co dziesięć lat w każdym państwie samooceny systemu bezpieczeństwa oraz zakłada wzmocnienie roli i niezależności krajowych urzędów dozoru jądrowego.

8.07 – Amerykański koncern Chevron wycofał się z inwestycji na Litwie.

9.07 – Dwie rosyjskie spółki podpisały umowę z irańską firmą NIGC, której przedmiotem są planowane inwestycje w irańską infrastrukturę gazową.

10.07 – Jean-Claude Juncker, który został nominowany na nowego szefa Komisji Europejskiej stwierdził: „Oczywiste jest, że jeśli połączymy nasze potrzeby energetyczne w sposób, który sprawiłby, że bylibyśmy uprzywilejowanym partnerem dla wszystkich dostawców, udałoby się nam zmniejszyć koszty energii zamiast pozwalać dostawcom, by nas dzielili”

10.07 – China National Offshore Oil Corporation (CNOOC), spółka zależna chińskiego państwowego koncernu CNPC, podpisała z rosyjskim koncernem Novatek kontrakt o wartości około 1,6 mld USD na budowę urządzeń do produkcji LNG na Syberii.

11.07 – W opinii Międzynarodowej Agencji Energetycznej (IEA) ryzyko szoku podażowego na rynku ropy naftowej jest wyjątkowo wysokie. Według ekspertów wynika ono z niestabilnej sytuacji politycznej na Bliskim Wschodzie oraz w Afryce Północnej, a w szczególności w Iraku i Libii. Niepokój analityków budzą również konflikty na Ukrainie i w Nigerii.

13.07 – Podczas wizyty Władimira Putina, prezydenta Rosji, w Ameryce Południowej zawarto między innymi porozumienie między Rosją a Argentyną o współpracy w dziedzinie energii jądrowej.

Polska:

2.07 – Business Centre Club dokonał oceny polskiej polityki energetycznej, z której wynika, że pomimo spadającej zależności od importowanego z Rosji gazu, w Polsce nadal nie jest prowadzona racjonalna polityka wobec węgla kamiennego i opartej na nim elektroenergetyki. BCC wyraził poparcie dla promowanej przez rząd inicjatywy „unii energetycznej” oraz pozytywnie ocenił rozbudowę sieci przesyłowych gazu i energii elektrycznej.

3.07 – Według zestawienia prac wiertniczych przygotowanego przez Ministerstwo Środowiska do lipca 2014 roku w Polsce wykonano 64 odwierty w poszukiwaniu gazu łupkowego. 11 z nich zostało wykonanych w tym roku.

3.07 – Kompania Węglowa zawarła z obligatariuszami wstępne porozumienie dotyczące restrukturyzacji zadłużenia spółki. Zakłada ono dalsze wykonywanie zobowiązań spółki, rolowanie obligacji oraz emisję obligacji nowej serii. Porozumienie pozwoli na przywrócenie płynności finansowej oraz jednocześnie na oddalenie ryzyka upadłości spółki.

7.07 – Brytyjska firma AMEC Nuclear wygrała przetarg na doradztwo techniczne w procesie inwestycyjnym związanym z budową przez PGE EJ 1 pierwszej polskiej energii jądrowej.

7.07 – Ministerstwo Środowiska poinformowało o rozpoczęciu naboru wniosków o dofinansowanie inwestycji termomodernizacyjnych budynków użyteczności publicznej. Resort planuje rozdysponować na ten cel ponad 14,9 mln PLN.

7.07 – Janusz Piechociński, wicepremier i minister gospodarki stwierdził, że Polacy liczą na obsadzenie stanowiska komisarza ds. konkurencji.

7.07 – Jerzy Buzek został wybrany na stanowisko przewodniczącego Komisji Przemysłu, Badań Naukowych i Energii (ITRE) Parlamentu Europejskiego.

7.07 – Amerykański koncern Chevron wycofał się z planów odwiertów w poszukiwaniu gazu łupkowego w Żurawlowie pod Zamościem. Firma opuściła miejscowość z powodu protestów mieszkańców przeciwko planowanej inwestycji.

8.07 – Mieszkańcy Środy Wielkopolskiej wyrazili sprzeciw wobec planów budowy farmy wiatrowej.

8.07 – Do Sejmu trafił projekt ustawy o odnawialnych źródłach energii.

8.07 – Polskie Stronnictwo Ludowe przedstawiło projekt nowelizacji prawa energetycznego. Przewiduje on stworzenie preferencyjnej taryfy na energię elektryczną dla Ochotniczych Straży Pożarnych.

10.07 – Komisja Europejska ogłosiła, że pozywa Polskę do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w związku z niedopełnieniem obowiązku transpozycji dyrektywy w sprawie charakterystyki energetycznej budynków. Dyrektywa miała zostać przetransponowana do prawa krajowego do 9 lipca 2012 r. Komisja proponuje nałożenie dziennej kary pieniężnej w wysokości 96 720 EUR od dnia wydania wyroku aż do zakończenia pełnej transpozycji przepisów wspólnotowych.

11.07 – Jacek Cichosz, prezes spółki PGE EJ 1, przyznał że spełnienie warunków postawionych przez gminy na terenie których znajdują się dwie badane obecnie lokalizacje elektrowni jądrowej „może być dużym wyzwaniem”. Gminy Gniewino, Choczewo i Krokowa zapowiedziały bowiem, że warunkiem dalszego angażowania się samorządów we współpracę z inwestorem jest „prawnie wiążące uregulowanie kwestii rekompensaty strat poniesionych przez gminy w terminie nie późniejszym niż 30 lipca 2014 r.”. Według samorządowców brak decyzji lokalizacyjnej elektrowni powoduje straty gmin, wynikające z zahamowania sprzedaży nieruchomości gruntowych oraz braku inwestycji.

11.07 – Sejm przyjął poprawki Senatu do ustawy dotyczącej emisji przemysłowych, ustawy o biopaliwach oraz do nowelizacji prawa geologicznego i górniczego.

11. 07 – Sejm uchwalił zmianę w ustawie o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015 r. Na jej mocy Kompania Węglowa przez półtora roku nie będzie musiała spłacać zaległych zobowiązań wobec ZUS. Za nowelizacją głosowało 431 posłów, trzech było przeciwnych, a dwóch wstrzymało się od głosu. Przepisy wejdą bez *vacatio legis*.

Komentarz do wydarzeń:

W instytucjach Unii Europejskiej trwają zmiany po wyborach do Parlamentu Europejskiego. W cieniu dyskusji o kandydatach na stanowiska toczy się gra o przyszły kształt Unii Europejskiej. Niewątpliwym sukcesem jest objęcie przewodnictwa Komisji Parlamentu Europejskiego ITRE przez Jerzego Buzka. Jednak z perspektywy Polski bardzo niepokojące są wypowiedzi wybranego na stanowisko szefa Komisji Europejskiej Jean-Claude'a Junckera, które dotyczą braku możliwości utworzenia „Stanów Zjednoczonych Europy” oraz propozycje zwrotu części kompetencji Wielkiej Brytanii. Wypowiedzi te współgrają ze słowami Hermana Van Rompuy'a. Przewodniczący Rady Europejskiej, stwierdził bowiem, iż istnieje możliwość utworzenia "Europy dwóch prędkości". Idea ta oznacza przejście z myślenia i działania opartego o idee solidarności europejskiej oraz respektowania stanowisk innych państw do idei warunkowości w polityce europejskiej. Tego typu ewentualna zmiana jest szczególnie wyzwaniem dla Polski, która nie jest w strefie euro, czyli twardym jądrem Unii Europejskiej (zgodnie z nomenklaturą), a jej potencjał ekonomiczny jest słaby. W takiej Unii Europejskiej Polska może być zmuszana do przyjmowania regulacji w sferze polityki energetycznej i klimatycznej, które nie będą zgodne z jej interesami. Może się również okazać, iż Unia Europejska zaniecha te działania, które z perspektywy niektórych państw nie będą istotnymi zagadnieniami. Platforma Obywatelska oraz Polskie Stronnictwo Ludowe będąc częścią Europejskiej Grupy Ludowej popierają na stanowisko szefa Komisji Europejskiej byłego premiera Luksemburga Jean-Claude'a Junckera, który deklaruje odejście od pogłębiania integracji oraz zachowanie Wielkiej Brytanii jako członka Unii Europejskiej. W sferze polityki energetycznej podkreśla on konieczność wzmocnienia bezpieczeństwa energetycznego Unii Europejskiej, co jest dla niego priorytetem. Jednocześnie wyraża zainteresowanie zgłoszoną przez polskiego premiera ideą unii energetycznej oraz konieczności znoszenia barier na rynku energetycznym, które uznaje jako narzędzia służące poprawie bezpieczeństwa energetycznego. Biorąc pod uwagę inne wypowiedzi czołowych polityków Unii Europejskiej, deklaracje Junckera należy jednak raczej odczytywać jako element kampanii wyborczej i swoistą grę, a nie rzeczywiste przekonanie dla idei unii energetycznej, z jej

centralną koncepcją wspólnych zakupów gazu. Wspólne negocjowanie cen gazu dostarczanego na rynek europejski ma istotne znaczenie zarówno z powodu cen dostaw jak i gwarancji ich realizacji, poprawiając konkurencyjność całej Unii Europejskiej. Obniżenie cen gazu w istotny sposób może wpłynąć na koszty ograniczenia emisji CO₂ przez całą Unię Europejską jak i Polskę. Wykorzystanie gazu ziemnego na tym etapie rozwoju innych technologii energetycznych jest jednym ze sposobów redukcji emisji bowiem koszty magazynowania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, czy wychwytywania CO₂ za pomocą technologii CCS są zbyt wysokie. Postęp technologiczny w zakresie efektywnego magazynowania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych jest kwestią dość bliskiej przyszłości, co wynika między innymi ze znacznych nakładów przeznaczonych na badania w tym zakresie. Problem polega jednak na tym, iż duży udział gazu w bilansie energetycznym wymaga jego importu do Europy, co zwiększa zależność energetyczną *ergo* powoduje zwiększone ryzyko dla poszczególnych krajów. W związku z powyższym osiągnięcie konsensusu w zakresie polityki klimatycznej w Unii Europejskiej wymaga przede wszystkim rozwiązania zagadnienia bezpieczeństwa energetycznego *ergo* pogłębienia integracji, a nie budowy „Europy dwóch prędkości”. Z tej perspektywy Polska powinna dążyć do szerokiej dyskusji łączącej zagadnienia bezpieczeństwa energetycznego, ochrony klimatu i konkurencyjności. Warto ponadto rozważyć, czy w sytuacji potencjalnego wydobycia gazu z łupków, Polsce powinno zależeć na obniżaniu cen importu gazu z Rosji do Unii Europejskiej, czy też większym wyzwaniem jest idea „Europy dwóch prędkości”.

Warszawa, 14 lipca 2014 r.

dr Krzysztof M. Książkowski – Szef Programu „Bezpieczeństwo energetyczne i polityka klimatyczna” OAP UW, adiunkt w Instytucie Stosunków Międzynarodowych UW, autor książek „Ekonomiczne zagrożenia bezpieczeństwa państw” (2004), „Bezpieczeństwo ekonomiczne” (2011), redaktor naukowy publikacji „Bezpieczeństwo ekonomiczne w perspektywie politologicznej” (2012) i „Odnawialne źródła energii w Polsce. Wybrane problemy bezpieczeństwa, polityki i administracji” (2013), autor wielu artykułów poświęconych zagadnieniu bezpieczeństwa i klimatu.